

CUMHURİYETİN 100. YILINDA TÜRK DENİZ KUVVETLERİ’NİN DIŞ POLİTİKADA ARTAN ETKİSİ

TURKISH NAVAL FORCE IN THE 100th ANNIVERSARY OF THE REPUBLIC AND INCREASING INFLUENCE ON FOREIGN POLICY

Dr. Öğr. Üyesi Eda TUTAK¹

ÖZ

Deniz kuvvetleri, sadece savaş zamanında ulusal güvenliğin teşkil edilmesinde değil barış zamanında bayrak ve varlık gösterme, barışı destekleme, insani yardım ve arama-kurtarma hareketlerinin icrasıyla da ulusal çıkarların gerçekleştirilmesinde kritik rol oynamaktadır. Özellikle barış zamanında gerçekleştirdiği faaliyetler ile dış politik hedeflere hizmet eden deniz kuvvetleri, dış politikanın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Türk Deniz Kuvvetleri, küresel siyasette Türkiye’nin rekabet gücüne önemli ölçüde katkı sunan hem sert hem de yumuşak güç araçlarından biridir. Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyetin 100. yılında Türk Deniz Kuvvetleri’nin ne boyutta geliştiğini incelemek ve dış politikada etkili bir ulusal güç aracı olduğunu ortaya koymaktır. Bu çalışma, Türk Deniz Kuvvetleri’nin 1997’de yayınladığı ve özellikle 2000’li yılların başından itibaren hız kazanan “Açık Denizlere Doğru” stratejisi kapsamında gerçekleştirdiği modernizasyon faaliyetleri, uluslararası hareket, tatbikat ve uygulamalar ile ülke dış politikasında daha etkin rol oynadığını savunmaktadır. Küresel gelişmeler neticesinde denizlerin artan önemi, Türk Deniz Kuvvetleri’ni donanma gücünü geliştirmeye yöneltmiş bu kapsamda donanma altyapısını oluşturan araçların sayısından çok niteliği dikkate alınmıştır. Türk donanma gücü daha teknolojik, daha milli, daha yetenekli ve daha stratejik unsurlarla donatılmış, Cumhuriyetin 100. yılında daha modern bir Türk Deniz Kuvvetleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Deniz Kuvvetleri, Türk Dış Politikası, Türkiye Cumhuriyeti.

JEL Sınıflandırma Kodları: F5, F50.

ABSTRACT

The naval forces play a critical role not only in establishing national security in wartime, but also in realizing national interests by displaying flags and presence in peacetime, supporting peace, carrying out humanitarian aid, and search and rescue operations. The activities carried out especially in peacetime and the naval forces serving foreign policy objectives constitute an important part of foreign policy. The Turkish Naval Forces is one of the tools of both hard and soft power that significantly contribute to Turkey's competitiveness in global politics. The study aims to examine the extent to which the Turkish Naval Forces have developed in the 100th year of the Republic and to reveal that it is an effective national power tool in foreign policy. The study argues that the Turkish Naval Forces plays a more active role in foreign policy of the country with its modernization activities, international operations, exercises and practices carried out within the scope of the “Towards Blue Waters” strategy, which was published in 1997 and gained momentum especially since the beginning of the 2000s. As a result of global developments, the increasing importance of the seas has also led the Turkish Navy to develop its naval power, and in this context, the quality of the vehicles that make up the naval infrastructure has been taken into account rather than the number of vehicles. A more modern Turkish Naval Forces emerged in the 100th year of the Republic, equipped with more technological, more national, more talented and more strategic elements.

Keywords: Turkish Naval Forces, Turkish Foreign Policy, Republic of Turkey.

JEL Classification Codes: F5, F50.

¹ Gümüşhane Üniversitesi, İrfan Can Köse Meslek Yüksekokulu, Hukuk Bölümü, edatutak@gumushane.edu

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

The importance of naval forces is closely linked to the importance of the seas. The rapid decrease in land-scarce resources, the increase in natural destruction caused by climate change, and the transportation of an average of 90% of global trade over the seas have increased the importance of the seas in the 21st century. The Turkish Naval Forces, which adapts to these global developments and is aware of the importance of the seas for Turkey, attracts attention with its constantly developing structure. This study aims to examine the extent to which the Turkish Naval Forces have developed in the 100th year of the Republic and to reveal that it is an effective national power tool in foreign policy. This study argues that the Turkish Navy has played a more active role in the foreign policy of the country with its offshore strategy, modernization activities, international operations, exercises and practices, especially since the beginning of the 2000s. Structural, technological and strategic developments in the Turkish Naval Forces on the 100th anniversary of the Republic of Turkey make it more effective in foreign policy. The Turkish Naval Forces consider it necessary to have a naval power that can exist in national and international maritime areas. Turkish Naval Forces aim to have a national and developed navy. For this purpose, it continues modernization activities and carries out international exercises. The Naval Forces play a critical role not only in establishing national security in wartime but also in realizing national interests by displaying flags and presence in peacetime, supporting peace, carrying out humanitarian aid and search and rescue operations. The activities carried out, especially in peacetime and the naval forces serving foreign policy objectives constitute an important part of foreign policy.

Design/methodology/approach:

This article is a research study and the current literature on the Turkish Naval Force and its effects on Turkish foreign policy have been examined. The researcher has examined the publications of government institutions, and academicians on the Turkish Naval Force and its effects on Turkish foreign policy. The information obtained on developments and changes in the Turkish Naval Forces is presented by analysis.

Findings:

When the relevant literature is examined, it is seen that studies on naval forces are generally not related to Turkish foreign policy. This situation shows that the military missions and missions of the Turkish Naval Forces within the scope of hard power have overtaken their diplomatic duties in peacetime. However, the Turkish Naval Forces also includes soft power elements such as flag/presence, humanitarian aid, search and rescue activities in peacetime. In this respect, it can make an impact on other states by providing an important national power source to Turkish Foreign Policy and contributing to Turkey's global competitiveness. In the studies carried out for the Turkish Naval Forces, certain periods were generally examined. Historical events that affected the global society such as the First and Second World Wars and the Cold War and changed the international order were generally accepted as a turning point. Within the scope of the relevant literature, The Turkish Naval Forces is a national power tool that affects and directs developments, policies and strategies. This study addresses the increasing influence of the Turkish Navy on foreign policy and in this respect, it differs from other studies in the literature. Our history of the Republic, which completed its 100th anniversary on October 29, 2023, constitutes a force branch in which qualified personnel and a navy with the ability to move on a global scale are strengthened by national possibilities. As a result of the modernization activities carried out in the Turkish Naval Forces from 29 October 1923 to 29 October 2023, Turkey, surrounded by seas on three sides, managed to reach the power to protect its national interests starting from the high seas.

Conclusion and Discussion:

The naval forces are both a hard power and a soft power. Taking advantage of this power element as much as possible is critical in this century. In this context, the Turkish Naval Forces represent one of the modern and effective national power tools that have turned offshore in the 21st century with its modernization activities carried out within the force, international mission executions, invitation drills and internationally accredited organizations. A more modern Turkish Naval Forces emerged in the 100th year of the Republic, equipped with more technological, more national, more talented and more strategic elements. The Turkish Naval Forces play a more active role in the foreign policy of the country, especially with the offshore strategy it has pursued since the beginning of the 2000s and the modernization activities it has carried out within its unity.

1. GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğu günden bugüne izlediği dış politika ile küresel siyasette etkili olmayı başarmış, konjonktürel gelişmeleri jeopolitik gerçeklikle entegre ederek dengeleyici, barışçıl ve uluslararası hukuku öneleyen bir strateji izlemiştir. Türk Dış Politikası (TDP), Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ulusal ve uluslararası çıkarlarını gerçekleştirmek üzere çok boyutlu etkenler tarafından belirlenirken farklı milli güç unsurlarıyla desteklenmektedir. Nüfus, coğrafya, doğal kaynak, endüstriyel kapasite, askerî güç, milli karakter ve moral, diplomasi, hükümet, ekonomik gelişmişlik, kültürel, teknolojik ve bilimsel unsurlardan oluşan ulusal güç kapasitesi, uygulanan dış politikanın etkisini de belirlemektedir. Söz konusu milli güç unsurları sert, yumuşak ve akıllı güç olmak üzere farklı kategorilerde ele alınmakta ve bu güç unsurları birbiri üzerinde etkili olabilmektedir. Realist yaklaşımla değerlendirildiğinde bir devletin en temel ulusal güç unsurunu sert güç kapsamında yer alan askerî gücü oluşturmakta ve bu güç kendisini kara, hava ve deniz olmak üzere üç geleneksel alanda ortaya koymaktadır. 21. yüzyılda özellikle teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte söz konusu bu üç geleneksel uygulama alanına ek olarak uzay ve siber uzay da askerî gücün icra edilebileceği alanlara eklenmiştir. Ancak, geleneksel güç icra alanları hala bir devletin askerî hakimiyetinin geliştirilmesi ve uygulanmasında temel alanlar olarak kabul edilmektedir. Kara, hava ve deniz alanlarındaki askerî yeteneklerin geliştirilmesi ve bu alanlarda güvenliğin sağlanması, ulusal sınırlarla çevrili devletlerin en temel sorumluluklarından birisini oluşturmaktadır. Bu sınırlarda güvenliğin sağlanmasına ek olarak sınır ötesi güç geliştirme kabiliyeti ise üst düzey ulusal çıkarlara hizmet etmektedir. Askerî güç, geleneksel icra alanlarına göre kuvvetlere ayrılmakta ve bu kuvvetler aracılığıyla farklı ulusal çıkarların gerçekleştirilmesine hizmet etmektedir. Bu kuvvetlerden biri ise deniz kuvvetleridir. Deniz kuvvetlerinin önemi, denizlerin önemi ile yakından bağlantılıdır ve deniz kuvvetlerine denizlerdeki egemenlik hakları ve deniz çevresindeki ulusal çıkarlar üzerinden önem atfedilmektedir. Buna ek olarak klasik deniz teorisyenleri, deniz kuvvetlerine hem savaşta hayati güvenliğin sağlanmasında hem de barışta ticaretin korunmasında merkezi ve kritik bir rol biçmektedir.

Deniz yoluyla gerçekleştirilen toplam ticaret hacminin küresel ticaretin ortalama %90'ını oluşturması, dünya ekonomisinin güvenli ve emniyetli bir deniz ortamına bağlı olduğu önermesini desteklemektedir. Deniz kuvvetleri ise deniz çevresindeki emniyet ve güvenliğin sağlanmasında merkezi bir role sahiptir. Deniz kuvvetleri, sadece savaş ve çatışma dönemlerinde devletlerin denizlerden gelebilecek tehditlere karşı savunulmasında değil aynı zamanda barış döneminde bayrak ve varlık gösterme, barışı destekleme, insani yardım, doğal afet ve arama-kurtarma hareketlerinin icrasıyla da uğraşmaktadır. Özellikle barış zamanında gerçekleştirdiği faaliyetlerle dış politik hedeflere hizmet eden deniz kuvvetleri, dış politikanın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Türk Deniz Kuvvetleri, küresel siyasette Türkiye'nin rekabet gücüne önemli ölçüde katkı sunan hem sert hem de yumuşak güç araçlarından birini temsil etmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyetin 100. yılında Türk Deniz Kuvvetleri'nin gelişimini inceleyerek TDP'de artan etkisini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada ilk olarak literatür araştırması TDP'ye yönelik çalışmalar ve Türk Deniz Kuvvetleri'ne yönelik çalışmalar olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmıştır. Daha sonra Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze Türk Deniz Kuvvetleri'nin gelişimi incelenmiş, ardından Cumhuriyetin 100. yılında Türk Deniz Kuvvetleri tarafından yürütülen modernizasyon projeleri, uluslararası hareket ve tatbikatlar ele alınarak bu uygulamaların Türkiye'nin küresel görünürlüğüne sunduğu katkı vurgulanmıştır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Bu çalışmada literatür araştırması TDP'ye yönelik çalışmalar ve Türk Deniz Kuvvetleri'ne yönelik çalışmalar olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmıştır.

2.1. Türk Dış Politikasına Yönelik Çalışmalar

TDP odaklı gerçekleştirilen literatür araştırması neticesinde elde edilen çalışmalara ilişkin detaylı bilgiler Tablo 1'de verilmektedir. Bu çalışmada literatür araştırması kapsamında TDP'ye yönelik çalışmalara ayrıca yer verilmesinin sebebi, Türk Deniz Kuvvetleri'nin TDP kapsamında ele alınıp alınmadığını araştırmaktır. Araştırma sonucunda Türk Deniz Kuvvetleri'ni doğrudan dış politika kapsamında inceleyen ve Kuvvet'teki gelişmeleri yumuşak güç yönüyle ele alan çalışma sayısının az olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Türk Dış Politikasına Yönelik Çalışmalar

Yazar (Yıl)	Çalışmanın Amacı	Çalışmanın Sonucu	Dönem
Athanassopoulou (1997)	1995’de yaşanan Kardak Krizi sonrası Türk-Yunan ilişkilerini incelemek.	ABD ve AB’nin baskısı altında bir araya gelen iki ülke temsilcileri, anlaşmaya yaklaşmış, ancak Türkiye’deki siyasi krizin devam etmesi ve Ankara’nın Kıbrıs konusundaki sert tavrı, yeni ikili sürecin geleceği konusunda şüphelere yol açmıştır.	Kardak Krizi ve Sonrası
Calabrese (1998)	20.yüzyıl Türkiye-İran ilişkilerini incelemek.	Yirminci yüzyıl boyunca Türkiye ve İran, barışçıl ilişkilere sahip olmuştur. Soğuk Savaş stratejik yönelimleri, bu iki ülke arasındaki ilişkileri sağlamlaştırmıştır. İran Devrimi, Türk-İran ilişkilerinin istikrarına yönelik ilk büyük tehdidi oluşturmuş, ancak, 1980’ler boyunca Türk ve İranlı yetkililer, sorunları çözmeyi başaramasalar da süreci ustaca yönetmişlerdir.	20.yüzyıl
Çalış (2001)	1990’ların başındaki Balkan krizi sırasında, neo-Osmanlılık, İslamcılık ve pan-Türk milliyetçiliği gibi fikirler ile Türk politikasını etkilemeye yönelik iç girişimler neticesinde TDP’yi analiz etmek.	Türkiye’nin stratejisi, esas olarak ulusal çıkarlar ekseninde Bosna’daki savaşla ilgili konularda Batı odaklı şekillendirilmiştir. Türkiye, Batı politikalarını bir taraftan eleştirirken diğer taraftan müttefiklerinin baskın yaklaşımından da kopmamıştır.	1990’lı yıllar
Hunter (2001)	Soğuk Savaş’ın sona ermesi ve bağımsızlığını kazanan devletlerin ortaya çıkmasından on yıl sonra Türkiye’nin Orta Asya ve Kafkasya’daki etkisini ve politikalarını incelemek.	Sovyet sonrası dönemde Türkiye, Orta Asya ve Güney Kafkasya ülkeleriyle kapsamlı siyasi, askeri, ekonomik ve kültürel ilişkiler kurmayı başarmıştır. Özellikle Azerbaycan ve Gürcistan’da etkili olup, Türkmenistan, Kırgızistan ve Kazakistan’da da hatırı sayılır bir varlığa sahiptir. Türkiye her iki bölgede de önemli bir oyuncudur, ancak, başarısındaki en önemli faktör, Batı’nın desteğidir.	1990-2000
Öniş (2003)	Helsinki Zirvesi sonrasında Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini incelemek.	AB üyeliği, süreçte aday ülkelerde demokratikleşme ve ekonomik dönüşüm için güçlü bir motor oluşturmaktadır. Helsinki Zirvesi, Türkiye’nin iç siyasetinde değişim ve reform için güçlü bir dizi teşvik yaratmıştır.	1999-2003
Oğuzlu (2004)	1990’lı yıllarda TDP’nin süreç, biçim ve sonuç boyutlarını ‘AB üyelik sürecinin yanı sıra demokratikleşme’ ışığında analiz etmek.	Türkiye’de demokratikleşme süreci iç dinamikler ve AB eksenli yorumlanmaktadır. Kıbrıs ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası konularıyla ilgili Soğuk Savaş sonrası Türkiye’nin dış politika davranışı, AB-Türkiye ilişkilerinin doğası ile daha iyi açıklanabilecektir.	Soğuk Savaş Sonrası Dönem
Terzi (2005)	AB üyesi ve aday ülkelerdeki dış politikanın Avrupalılaşma süreçlerini analiz etmek ve Yunanistan’ı üye ülke, Türkiye’yi ise aday ülke olarak Avrupalılaşma süreçlerini incelemek.	Yunanistan ve Türkiye karşılaştırmasının çarpıcı sonucu, üye ve aday ülkelerdeki Avrupalılaşma süreçlerinin farklılıklardan çok benzerlikler taşımasıdır. İlk benzerlik, her iki durumda da dış politikanın Avrupalılaşmasıdır. İkinci benzerlik, AB’nin iyi komşuluk ilişkileri ve anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi söyleminin hem üye hem de aday ülkeler tarafından komşularıyla ilişkilerine indirilmesidir.	1999 ve Sonrası
Üçer (2006)	Türkiye’nin AB üyelik süreci hakkında temel soruları araştırmak.	Türkiye olmadan AB jeo-stratejik açıdan eksiktir ve Türkiye de AB olmadan demokratikleşme açısından eksik kalmaktadır.	1997-2006

Yazar (Yıl)	Çalışmanın Amacı	Çalışmanın Sonucu	Dönem
Oğuzlu (2008)	Türkiye'nin dış politikasında Ortadoğulaşma durumunu tartışmak.	Türkiye'nin Batı'ya yaklaşımı artık düşünsel olmaktan çok pragmatiktir. Amerika Birleşik Devletleri ve AB ile ilişkiler, Türkiye'nin Batılı kimliğini teyit etmekten çok, Türkiye'nin küreselleşme sürecinin zorluklarıyla başa çıkmasına yardımcı olmakta ve Batı karşısında ulusal kimliğin Doğulu ve İslami yönleri, gücünü artıracığı için önem taşımaktadır. Türkiye, Batı'dan ayrılmamış aksine Avrupa dışı Ortadoğu'da bir Avrupa ülkesi olarak hareket etmiştir.	2000'li Yıllar
Terpan (2009)	AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikasında Türkiye'nin yerini incelemek.	Türkiye her zaman Avrupa ve Atlantikçiliği kendi çıkarları doğrultusunda uzlaştırmaya çalışmıştır. Avrupa önceliği, hiçbir zaman Amerikan seçeneğinin yerine düşünülmemiştir.	1963-2009
Kassimeris (2010)	Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik dış politika alternatiflerini incelemek ve Türkiye'nin ABD ile ortaklığını, Rusya ve Türk devletleri ile olan ilişkilerini inceleyerek Türkiye'nin bölgede lider rol üstlenme potansiyelini değerlendirmektedir.	Türkiye; ABD, Türki devletler veya AB ile ilişkilerinde bir ikileme karşı karşıya kaldığında, Avrupa ile arasındaki tarihi ve coğrafi bağları dikkate almalı, ülkenin demokratik kurumlarını sağlamlaştırma, daha fazla siyasi gelişme ve ekonomik ilerleme için AB ile ortaklık iyi bir seçenektir. Türkiye'nin geleceği coğrafi olarak uzak ABD'de veya Orta Asya'daki istikrarsız Türki devletlerde değil, Avrupa'dadır.	Soğuk Savaş Sonrası Dönem
Güder ve Mercan (2012)	TDP'yi kapsamlı bir bakış açısıyla incelemek ve uygulanan politikaları etkileyen ilkeleri değerlendirmek.	TDP genel olarak değerlendirildiğinde, dış politikada 2000'li yıllardan sonra bir dönüşüm süreci başlamış ve devam etmektedir.	2000-2012
İpek ve Biltekin (2013)	Türkiye'nin Sahra-altı Afrika'ya yönelik dış politikasını incelemek.	Türkiye'nin Sahra-altı Afrika'ya yönelik politikası, geleneksel devletler arası anlaşmaların ötesinde giderek devlet dışı aktörlerin iş birliğine daha fazla dayanmaktadır.	2000'li Yıllar
Özcan vd. (2015)	Arap Ayaklanmaları Dönemi'nde ve üç Orta Doğu ülkesi Mısır, Irak ve İran'daki Suriye çatışmasına ilişkin ve TDP'ye ilişkin algıları analiz etmek.	Hem Arap Ayaklanmaları hem de Suriye ihtilafı kapsamında Mısır, Irak ve İran'da etnik, mezhepsel ve dini grupların, TDP'ye ilişkin görüşlerinde önemli farklılıklar mevcuttur. Ancak aynı kimlikle ilgili faktörler, elit düzeyde daha az belirgin bir etkiye sahiptir.	Arap Ayaklanmaları Dönemi
Özerdem (2016)	TDP ve insanîyetçilik arasındaki ilişkiyi incelemek.	Türkiye insani yardım, çatışma sonrası yeniden yapılanma ve barış inşası gibi konularda yeni ve etkili uluslararası bir aktördür. Ancak, Somali örneği göstermiştir ki Türkiye, gelecekte Afrika'da daha aktif bir rol üstlenebilecektir.	21. yüzyıl
Çuhadar vd. (2021)	Altı Türk liderinin (Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan, Recep Tayyip Erdoğan, Abdullah Gül ve Turgut Özal) sahip olduğu kişilik ile tarzlarını inceleyip dış politika üzerindeki etkisini araştırmak.	Türk liderlerini diğer dünya liderlerinden ayıran tek bir kişilik özelliği bulunmamaktadır. Çalışmanın sonuçları; Özal ve Ecevit'in aktif olarak bağımsız bir liderlik tarzına sahip olduğunu, Erbakan'ın bir önderlik tarzı ortaya koyduğunu, Gül'ün liderlik tarzının fırsatçı, Demirel'ininkinin ise yönlendirici olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde çalışmadaki analizde, Erdoğan'ın liderlik tarzı, bilgiye açık olup olmamasına göre hem yayılımcı hem de aktif olarak bağımsız kategorilere ayrılmaktadır.	1970 Sonrası Dönem

Yazar (Yıl)	Çalışmanın Amacı	Çalışmanın Sonucu	Dönem
Kubicek (2022)	Uluslararası ilişkiler teorilerinden yapısal, neo-realist yaklaşımları, düşünsel veya yapılandırmacı yaklaşımlarla karşılaştırarak TDP'ye nasıl uygulanabileceğini araştırmak ve bu yaklaşımdaki genel güçlü ve zayıf yönleri belirlemek.	TDP'nin birden fazla itici gücü olsa da hem yapısal hem de düşünsel bakış açıları, belirli olguları anlamak için bir zemin oluşturabilmektedir.	21. yüzyıl
Altunışık (2022)	Orta güç kavramını açıklayarak Türkiye'nin uzun vadeli dış politikasının genel özelliklerini incelemek.	Tarihsel mirası, bölgesel aidiyetinin muğlaklığı, gerçek ve inşa edilmiş merkezi coğrafyası Türkiye'nin 'orta gücünü' değiştirmiş ve arada kalmasına yol açmıştır. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti 100 yıllık tarihinde arada kalmışlığı hem gidermeye hem de sürdürmeye yönelik farklı stratejiler geliştirmiştir.	1923-2023
Taş (2022)	TDP'nin Yemen'den Mısır, Libya'ya kadar birçok alanda yeniden oluşturulması ve uygulanmasını kapsayan Türkiye'nin Orta Doğu Politikasını araştırmak.	Orta Doğu'daki TDP davranışı, sistemik ve sistem altı uyaranlara yanıt vermeye yönelik büyük bir stratejiyi yansıtmaktadır.	2002-2022
Atmaca ve Torun (2022)	TDP'yi şekillendiren jeopolitik vizyonlar olarak Avrupalılaşma/Avrupalılaşmama, Neo-Osmanlılık ve Avrasyacılığı araştırmak.	Avrupalılaşmanın gündem dışı kalması ve neo-Osmanlılığın olumlu sonuçlar vermemesi neticesinde Avrasyacılık zorunlu biçimde ortaya çıkmıştır. Ayrıca genel olarak jeopolitik vizyonların evrimi yalnızca dış politika kaygılarıyla açıklanamaz. Yurtiçi siyasi hedefler ve ekonomik çıkarlar da önemlidir.	2002-2022
Doğar (2022)	1930'lu yıllarda en büyük tehdit olarak görülen İtalya'nın TDP'deki yerini araştırmak.	1930'lar boyunca Türk-İtalyan ilişkileri, Türkiye'nin pragmatik ihtiyatlılığı ve Akdeniz güvenliği konusundaki endişesini göstermektedir. Ancak Türkiye'nin İtalya'dan algıladığı tehdit, yalnızca İtalya ile ilgili değil, uluslararası bağlam ile ilgilidir.	1930'lu yıllar
Çiftçi (2023)	TDP'deki askeri atılımı tetikleyen mekanizmaları ortaya çıkarmak ve Türkiye'nin ekonomik gelişimi ve savunma sanayisindeki büyüme süreci ile ilişkisini belirlemek.	Ulusal zenginlik, savunma sanayiindeki yükseliş ve muhafazakâr burjuvazi ile siyasal İslamcıların ittifakı, dış politikada askeri dönüşün ana itici güçleri arasındadır.	2002-2023

TDP'ye yönelik Tablo 1'de verilen çalışmalar incelendiğinde, bölgesel ve küresel gelişmelerin bu çalışmaların konusunu belirlediği görülmektedir. Özellikle AB'ye üyelik sürecinin uzun yıllar TDP'ye yönelik çalışmaların odağında yer aldığı izlenmektedir. TDP çalışmalarında genel olarak hükümetlerin ve liderlerin dış politikadaki etkisi incelenmiş, Türkiye'nin sahip olduğu kültürel, dini ve tarihi kimlikler bu politikaların yapım sürecinde önemli faktörler olarak ele alınmıştır. Türkiye'nin dönem dönem değişen Batı ile Doğu yönelimli politikaları incelenirken dönemsel gelişmelere dikkat çekilmiştir.

İlgili literatür incelendiğinde deniz kuvvetlerine yönelik çalışmaların genellikle TDP ile ilişkilendirilmediği görülmektedir. Bu durum Türk Deniz Kuvvetleri'nin sert güç kapsamında bulunan askeri misyon ve görevlerinin barış zamanındaki diplomatik görevlerinin önüne geçtiğini göstermektedir. Ancak Türk Deniz Kuvvetleri, barış zamanında sancak/varlık gösterme, insani yardım, arama-kurtarma faaliyetleri aracılığıyla yumuşak güç unsurlarını icra etmektedir. Bu yönüyle TDP'ye önemli bir ulusal güç kaynağı sağlayarak diğer devletler nezdinde etki yaratabilmekte, Türkiye'nin küresel rekabet yeteneğine katkı sunabilmektedir.

2.2. Türk Deniz Kuvvetlerine Yönelik Çalışmalar

Literatür araştırmasının ikinci bölümünü oluşturan Türk Deniz Kuvvetleri'ne yönelik gerçekleştirilen çalışmalar, Tablo 2'de detaylı biçimde verilmiştir

Tablo 2. Türk Deniz Kuvvetlerine Yönelik Çalışmalar

Yazar (Yıl)	Çalışmanın Amacı	Çalışmanın Sonucu	Dönem
Güvenç ve Barlas (2003)	Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile İkinci Dünya Savaşı arasındaki dönemde Atatürk'ün önderliğinde geliştirilen donanma gücü ve deniz politikası üzerindeki etkileri incelemek.	Türk deniz politikası ve donanma gücü bir dizi kurumsal, yerel ve uluslararası faktörlerden etkilenmiştir. 1930'ların ortalarına kadar iç siyasi rekabet ve Türk askeri kültürü, donanmayı orduyu desteklemekte ikincil bir role indirmiş, 1934'ten sonra ise değişen uluslararası siyasi ve ekonomik koşullar, Türk deniz politikasının parametrelerinin belirlenmesinde iç faktörlerden daha ağır basmıştır. Donanma politikasındaki bu değişiklik, Türkiye'nin 'dışlanmış' bir güçten statüko yanlısı bir güce dönüşen uluslararası statüsünü de yansıtmıştır. Ancak, İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması, Türkiye'nin yeni donanma programında öngörülen filoyu inşa etme şansını engellemiştir.	1923-1938
Kulaç (2006)	Atatürk sonrası dönemde Türk Deniz Kuvvetleri'nin kullanım amaçlarını, Türk deniz gücünün tarihsel gelişimini ve Türk Deniz Kuvvetleri'nin dış politikadaki yerini incelemek.	Bu çalışmada TDP'de Türk Deniz Kuvvetleri'nin etkili olmasından ziyade dış politikada yaşanan gelişmelerin deniz kuvvetlerini etkilediği yönünde bir sonuca varılmıştır.	1939-1960
Toktaş (2007)	Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın toplam kalite yönetimine geçiş sürecinde eğitim ihtiyaçlarının neler olduğu belirlenerek Deniz Kuvvetleri Komutanlığı için geçiş sürecine yönelik bir eğitim modeli oluşturmak.	Türk Deniz Kuvvetleri'nin sahip olduğu güçlü silah sistemi; gemiler, uçaklar yahut envanterdeki diğer harp araç-gereçleri değil, üniforma taşıyan personelin kalitesi ve niteliğidir.	21. yüzyıl
Palaz ve Kovancı (2008)	Deniz Kuvvetleri karar vericileri tarafından kullanılmak üzere esnek ve uygulanabilir bir AR-GE proje seçim yöntemi önermektir.	Denizaltılarda en önemli özellik gizliliğidir. Sessizlik özelliği ve uzun süre su altında kalma kabiliyeti denizaltıların etkisini arttıran faktörlerdir.	2008
Özgen (2017)	Soğuk Savaş sonrası Türk Deniz Kuvvetleri Stratejisi'ndeki dönüşümü incelemek	Soğuk Savaş sonrasında Türk Deniz Kuvvetleri, stratejik olarak açık denizlere yönelmiş ve bu stratejisini Türk Deniz Görev Grubu ile somutlaştırmıştır.	1997-2017
Özgen (2018)	Türk Deniz Kuvvetleri'nin uçak gemisine olan ihtiyacını çok yönlü araştırmak ve bu kapsamdaki uçak gemisi tedarikini incelemek.	Türk Deniz Kuvvetleri için uçak gemisi gereklidir ve Çok Maksatlı Amfibi Hücum Gemisi Projesi, olumlu bir adım olarak değerlendirilmektedir. Buna ek olarak Kuvvet bünyesine klasik uçak gemisinin de eklenmesi önemli bir katkı sağlayacaktır.	1990-2018
Dal (2018)	Osmanlı Bahriye Harp Okulu'nun gelişimini ve aynı dönemde denizcilik eğitiminin yeniden örgütlenmesini incelemek.	Donanma Akademisi, yeni eğitim yöntemlerinin doğası, müfredatın kalitesi ve öğretim standartları dikkate alınarak detaylandırılmış ve bu dönemde daha önce düşünülen çok daha üstün bir deniz eğitimi sunulmuştur.	19. yy
Yaman (2019)	Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde yaşanan Kurtuluş Savaşı'nda Türk Donanması'ndaki değişimi ve milli mücadeleye olan katkısını ortaya koymak	Bahriye Dairesi Reisliği, millî mücadelenin devam ettiği yıllarda tüm imkânsızlıklara rağmen lojistik destek ve donanma bünyesindeki gemi onarımına büyük katkı sağlamıştır. 1924 yılında Cumhuriyet Donanması'nın inşası için Bahriye Vekâleti ismiyle deniz kuvvetleri yeniden yapılanmıştır.	1919-1924

Yazar (Yıl)	Çalışmanın Amacı	Çalışmanın Sonucu	Dönem
Şahin (2020)	Uluslararası ilişkiler disiplininin Türk Deniz Kuvvetleri açısından önemini ortaya koymak	Uluslararası ilişkiler disiplini, Türkiye'nin dış politikasında önemli bir yere sahip olan Türk Deniz kuvvetleri için gerekli bir alanı oluşturmaktadır.	21. yüzyıl
Uyaniker (2021)	Türk Deniz Kuvvetleri'nde başlayan tören geleneğini, Osmanlı'daki en önemli deniz savaşlarından biri olan Preveze Deniz Zaferi özelinde incelemek.	Preveze Deniz Zaferi, Osmanlı Dönemi'nde her yıl anılarak kutlanmamış, ancak gazeteci, bürokrat ve milletvekili olan Abidin Daver'in çabaları sonucu 27 Eylül 1938'de Zaferin 400. Yıl dönümü kapsamlı biçimde kutlanmıştır. 1948 yılından itibaren 'donanma günü', 1964 yılından itibaren ise 'deniz kuvvetleri günü' olarak kutlanmaya devam etmiştir.	1938-1964
Sertel (2022)	1974 Kıbrıs Barış Harekâtı öncesi Türk Donanması'ndaki güçlendirme ve modernleşme girişimlerini araştırmak	İncelenen dönemde Türk Donanması'ndaki modernleşme çabaları kapsamında; Türk Deniz Kuvvetleri bünyesinde bulunan askerî gemilerin bir kısmı yerli tersanelerde üretilirken bir kısmı da ABD ve Almanya'dan satın alma yoluyla edinilmiştir.	1968-1974

Türk Deniz Kuvvetleri'ne yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda genellikle belli dönemler incelenmiştir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı, Soğuk Savaş Dönemi gibi küresel toplumu etkileyen, uluslararası düzeni değiştiren tarihsel olaylar genellikle dönüm noktası olarak kabul edilmiş ve bu olayların Türk Deniz Kuvvetleri'ndeki yapılanma, stratejik yönelim ve uygulamaları nasıl etkilediği incelenmiştir. Dolayısıyla genel olarak ilgili literatür incelendiğinde; Türk Deniz Kuvvetleri'nin gelişmeleri, politikaları, stratejileri nasıl etkilediği değil daha çok bunlardan nasıl etkilendiği yönünde çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu çalışma, Türk Deniz Kuvvetleri'nin dış politikadaki artan etkisini ele almakta ve bu yönüyle literatürdeki diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Türk Deniz Kuvvetleri, 21. yüzyılda etkilenen bir güç olmaktan ziyade etkileyen rolünü üstlenmiş, hem sert hem de yumuşak güç unsurlarını uygulayan modern bir kuvvet yapısına erişmiştir.

3. TÜRK DENİZ KUVVETLERİ

3.1. Tarihsel Arka Plan

Türk kültüründe özellikle de Türklerin Anadolu'ya göç etmesiyle birlikte denizler önemli bir yer edinmiş, dünya denizciliğinin gelişmesine Türk denizcileri damga vurmuştur. Piri Reis ve Barbaros Hayreddin Paşa gibi eserleri ve fikirleriyle denizcilik tarihine yön veren isimler, Anadolu coğrafyasında Osmanlı İmparatorluğu'nun denizlerde hüküm sürmesine vesile olmuş ve denizciliğin ehemmiyetini Batı deniz teorisyenlerinden evvel vurgulamıştır. Amerikalı ünlü deniz teorisyeni Alfred Thayer Mahan'a atfedilen "Denizlere hâkim olan, dünyaya hâkim olur." sözü Mahan'dan 400 yıl önce yaşayan Barbaros Hayreddin Paşa'ya ait bir söz olarak literatüre geçmiştir (Currey, 1910). Mahan, 20. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Donanması'na yön vermiş, ABD'nin dünyanın en büyük deniz gücü olmasında büyük rol oynamıştır. Ancak bu etki, Mahan'ın denizlere dair teorisinin ABD'nin ekonomik gücü ile birleşmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Denizlerde güç elde etmenin en önemli yollarından biri ABD örneğinden de anlaşılacağı üzere ekonomik gelişmişlik, stratejik temel ve teknoloji olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türk Deniz Kuvvetleri, denizciliğe dair köklü mirası devralarak ilk Türk Donanması'nı 1081 yılında inşa etmiştir (T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2023a). Bu tarih, Türk Deniz Kuvvetleri'nin kuruluşu olarak anılırken Türk devlet geleneğinde deniz kuvvetlerinin ne denli köklü bir tarihe sahip olduğunu da ortaya koymaktadır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde denizlerde güç gösterisi yapan Türk Donanması, Osmanlı Dış Politikasının en önemli uygulayıcılarından biri haline gelmiştir. Savaşlar kazanan ve oldukça başarılı denizciler yetiştiren Osmanlı, kendi gemilerini inşa etmiş, Kızıldeniz, Akdeniz ve Hint Okyanusu başta olmak üzere tüm dünya denizlerinde faaliyet göstermiştir. Ancak İmparatorluğun zayıflamaya başlamasıyla birlikte dağılma döneminde denizlerde de güç kaybedilmiş, dört yıl devam eden I. Dünya Savaşı Osmanlı Donanması'nın neredeyse yok olmasına neden olmuştur.

1919 ve 1922 yılları arasında gerçekleşen Millî Mücadele Dönemi'nde Türk Donanması âtil duruma gelirken, Türk denizcileri millî mücadeleye farklı yollarla destek vermeyi ihmal etmemiştir. Bazıları Anadolu'ya geçerek kara savaşlarına fiili destek verirken bazıları da Marmara ve Karadeniz'de Millî Mücadeledeki kritik nakliyatları gerçekleştirerek lojistik destek vermiştir (T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2023a). Yıpranmış donanma

gemileri ile üstün çabalar gösteren deniz kuvvetleri, tüm risklere rağmen deniz nakliyatını gerçekleştirmeyi başarmıştır. Öyle ki Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Deniz Kuvvetleri'nin Millî Mücadeleye katkısını şu ifadelerle vurgulamıştır (T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2023a): “*Düşman ablukasına ve sahip olduğu kısıtlı deniz araçlarına rağmen, Bahriyemizin mensupları Karadeniz’de bir kaç gemi ile harikalar göstererek, hiçbir şey kaybetmeksizin deniz nakliyatını sağlamak suretiyle teşekkür değer hizmetler yapmışlardır.*” Atatürk’ün bu sözleri kritik lojistik destekleriyle örnek görev bilincine sahip cesur denizcilerin Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasındaki önemli payını ortaya koymaktadır.

Türk milletinin gösterdiği üstün gayret ve mücadele ile 29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş ve bu tarihten itibaren Cumhuriyetin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Türk Deniz Kuvvetleri'nin yeniden inşası ve Türk Donanması'nın güçlendirilmesi amacıyla girişimlerde bulunmuştur. Üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye Cumhuriyeti'nin donanma yönünden kuvvetli ve denizlerde harekât kabiliyetine sahip kuvvet yapısına sahip olmasının daima altını çizen Atatürk, Türkiye açısından donanmanın önemini şu sözlerle vurgulamıştır:

“Hudutlarının mühim ve büyük aksamı deniz olan Türk Devleti'nin donanması da mühim ve büyük olmak gerektir. O zaman Türkiye Cumhuriyeti daha müsterih ve emin olacaktır. Mükemmel ve kaadir bir Türk Donanmasına malik olmak gayedir. Bunun ilk azimet noktası, sefain-i harbiye tedarikinden evvel onları muvaffakiyetle sevk ve idareye muktedir kumandanlara, zabıtlere, mütehasıslara malikiyettir.” (Metel, 1966, s. 90).

Atatürk döneminde tüm kısıtlı mali imkânlarla rağmen donanma altyapısının güçlendirilmesi hedeflenmiş, ithal etme yoluyla donanma envanteri tedarik edilirken diğer taraftan da yerli imkânlarla gemi inşasının gerçekleştirilmesi amacıyla girişimlerde bulunulmuş, hatta yabancı gemilerin tamiri millî tersanelerde yapılmaya başlanmıştır (Eker ve Bahtiyar, 2019, s. 23). Atatürk'ün denizcilik stratejisi, sadece donanmanın güçlendirilmesini değil aynı zamanda ticari, kültürel ve diplomatik kapsamda olmak üzere topyekûn bir denizcilik bilincinin oluşturulmasını da içermektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Atatürk ile başlayan ve 21. yüzyıla kadar izlenen Türk denizcilik stratejisi genel olarak dört ayaklı stratejik hedef üzerine kurgulanmıştır. Bunlardan ilki bir yarımadada devleti olan Türkiye'nin denizlerde güç elde etme mecburiyeti, ikincisi denizciliğe dair nitelikli personelin eğitimi, üçüncüsü Türk milletinin genel olarak denizcilik bilincine ulaşması ve sonuncusu da millî unsurlarla oluşturulmuş küresel nitelikte bir deniz gücüne erişilmesidir. Bu dört ana hedefin gerçekleştirilmesi amacıyla görev icra eden Türk Deniz Kuvvetleri, 2000'li yılların başından itibaren daha etkin, daha aktif, daha güçlü ve daha millî bir kuvvet olarak ulusal çıkarların gerçekleştirilmesine hizmet etmeye başlamıştır.

3.2. Cumhuriyetin 100. Yılında Türk Deniz Kuvvetleri ve Dış Politikada Artan Etkisi

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. kuruluş yıldönümünde Türk Deniz Kuvvetleri'nde yaşanan yapısal, teknolojik ve stratejik gelişmeler dış politikadaki olayların etkilediği bir deniz kuvvetlerinden ziyade dış politik gelişmeleri etkileyen bir deniz kuvvetlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. 29 Ekim 2023 tarihinde 100. yılını dolduran Cumhuriyet tarihimiz, millî olanaklarla güçlendirilmiş küresel ölçekte hareket yeteneğine sahip bir donanma ile nitelikli personelin görev icra ettiği bir kuvvet kolunu oluşturmaktadır. 29 Ekim 1923'ten 29 Ekim 2023 tarihine kadar Türk Deniz Kuvvetleri'nde gerçekleştirilen modernizasyon faaliyetleri neticesinde, üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye, millî çıkarlarını açık denizlerden başlamak üzere koruyabilecek güce ulaşmayı başarmıştır.

21. yüzyılda küresel ve bölgesel düzeyde jeopolitik ve stratejik dengelerdeki değişiklikler çok boyutlu güvenlik sorunlarının yaşanmasına neden olurken bu güvenlik tehditleriyle başa çıkabilmek ve ulusal çıkarları koruyabilmek ise kapsamlı politikalar ile desteklenen askerî güç gerektirmektedir. Karasal kıt kaynakların hızla azalması, iklim değişikliğinin yarattığı doğal tahribatın artması, küresel ticaretin ortalama %90'nının denizler üzerinden taşınması ise denizlerin önemini içinde bulunduğumuz yüzyılda hayati derecede arttırmış, deniz güvenliği tehditlerinin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Buna ek olarak teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin etkisiyle devletlerin deniz alanlarından sağladığı menfaatlerin kapsamı genişlemiş böylece denizler, 21. yüzyılın en kritik güç alanları haline gelmiştir. Bu küresel gelişmelere uyum sağlayan hatta dünya çapında sayılı donanma güçlerinden birine sahip olan Türk Deniz Kuvvetleri, deniz alanlarının Türkiye açısından neden bu denli önemli olduğunu aşağıdaki gibi sıralamaktadır (T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2023b):

- Ülke çıkar ve güvenliğine yönelik tehditlerin ilk olarak denizlerden gelme ihtimalinin yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

- Enerji tedarikinde dışa bağımlı olan ve artan enerji ihtiyacına sahip ülkemiz için denizler enerji temin ve dağıtımında önem arz etmektedir.
- Dünya çapında olduğu gibi Türkiye'nin de dış ticareti büyük oranda denizler aracılığıyla taşınmaktadır.
- Ülke ekonomisi geliştikçe, dış yatırımlar artmakta ve bu alanlardaki hakların korunması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.
- Denizlerde Türkiye'nin yetki alanları devlet ve gelecek nesiller için uluslararası hukukla garanti altına alınan zengin doğal kaynaklara ev sahipliği yapmaktadır.

Yukarıda sayılan nedenlerle Türk Deniz Kuvvetleri, “Mavi Vatan” olarak adlandırılan deniz yetki alanlarında (milli hak ve çıkarların olduğu ulusal ve uluslararası tüm denizler) varlık gösterecek nitelik ve nicelikte bir donanma gücüne sahip olmanın bir zorunluluk olduğunu vurgulamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında Türk Deniz Kuvvetleri'nin ilke ve öncelikleri arasında yerli ve milli unsurlarla geliştirilmiş silah, gemi ve sistemlerle donatılmış güçlü bir donanma inşa etmek yer almaktadır. Bu amaçla Türk Deniz Kuvvetleri bünyesinde 2000'li yılların başından itibaren modernizasyon projeleri yürütülmektedir. Türk Deniz Kuvvetleri'nin Cumhuriyetin 100. yılında ne denli geliştiğinin daha detaylı görülebilmesi açısından çalışmanın bir sonraki başlığında Kuvvet bünyesinde yürütülen modernizasyon projeleri ele alınmıştır.

3.2.1. Türk Deniz Kuvvetleri Bünyesinde Yürütülen Modernizasyon Projeleri

Üç tarafı Karadeniz, Ege ve Akdeniz gibi kritik denizlerle çevrili, ulusal çıkarlarının büyük bir kısmı denizlerle bağlantılı olan Türkiye'nin gelişmiş bir donanma gücüne sahip olması tercihten ziyade bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak 21. yüzyılda hızla gelişen teknoloji ve yaygınlaşan küreselleşme donanma gücünün artık dışa bağımlı olmadan gelişmiş bir teknolojiyle oluşturulması ihtiyacını da ortaya çıkarmıştır. Sürekli değişen küresel dengeler milli kaynaklarla güç inşa etmenin de önemini ortaya koymaktadır. Türk Deniz Kuvvetleri de bu düsturla hareket etmekte, ulusal ve uluslararası sularda milli çıkarların gerçekleştirilmesi amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Millî Mücadelede zayıf düşmüş ve yıpranmış bir donanmadan caydırıcı, etkin ve modern bir donanma gücüne erişebilmek uzun ve özverili bir süreç izlenerek mümkün olmuştur. Kuvvet bünyesinde yer alan donanmanın geliştirilmesi Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren Atatürk dönemiyle birlikte başlamış, günümüze kadar devam etmiştir. Milli imkânlarla bir donanma gücü inşa edebilmek için 2000'li yılların başından itibaren süregelen modernizasyon faaliyetleri, Cumhuriyetin 100. yılında somut çıktıkları ile Türk Donanması'nın nitelik ve yerlilik açısından dünyanın sayılı güçlerinden biri olmasını sağlamıştır. Tablo 3'te bu projelere ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3. Türk Deniz Kuvvetleri Tarafından Yürütülen Modernizasyon Projeleri

Sınıfı	Proje Adı					
<i>Fırkateyn Muhrip Projeleri</i>	MİLGEM (Milli Gemi) Projesi	İSTİF Sınıfı Fırkateyn Projesi	TF-2000 Hava Savunma Harbi Muhribi Projesi	Açık Deniz Karakol Gemisi Projesi	Fırkateyn Modernizasyon Projeleri	Gemi Entegre Savaş İdare Sistemi (GENESİS) Projesi
<i>Amfibi Çıkarma Gemi Projeleri</i>	Çok Maksatlı Amfibi Gemi (LHD) Projesi	Amfibi Gemi (LST) Projesi				
<i>Yerli Gündümlü Mermi ve Torpido Projeleri</i>	Satıhtan Satıha Gündümlü Mermi Projesi (Atmaca)	Modern Denizaltı Torpidosu Projesi (Akya)				
<i>Denizaltı İnşa Projeleri</i>	Havadan Bağımsız Tahrik Sistemli (REİS Sınıfı) Denizaltı Projesi					
<i>Yardımcı Gemi Projeleri</i>	Lojistik Destek Gemisi Projesi	Denizaltı Kurtarma Ana	Denizde İkmal			

Sınıfı	Proje Adı
	Gemisi (MOSHIP), Kurtarma ve Yedekleme Gemileri Projeleri
	Muharebe Destek Gemisi Projesi (DİMDEG)
Bot Projeleri	Yeni Tip SAT Botu Projesi

Kaynak: (T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2023c).

Tablo 3’te verilen projeler, Türk donanmasının milli unsurlarla geliştirilmesi amacıyla sürdürülmektedir. Bu projelerden bazıları tamamlanırken bazıları ise kademeli olarak devam etmektedir. Bunlar arasında Fırkateyn muhrip projeleri içinde yer alan MİLGEM, Türk Savunma Sanayisi açısından da önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Türk Deniz Kuvvetleri’nin ihtiyaç duyduğu 12 adet korvet tipi geminin yapımı için MİLGEM proje faaliyetleri 15 Şubat 2000’de Savunma Sanayi İcra Komitesi kararı ile resmi olarak başlatılmıştır (Korkut, s. 47). Bu proje kapsamında ilk savaş gemisi TCG HEYBELİADA, 27 Eylül 2011 tarihinde hizmete girerken hemen ardından TCG BÜYÜKADA 27 Eylül 2013’te, ardından TCG BURGAZADA 04 Kasım 2018’te ve son olarak TCG KINALIADA 29 Eylül 2019’da hizmete girmiştir (T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2023c). Üretilen bu ilk dört geminin ardından MİLGEM Projesi’nin devamı niteliğindeki İSTİF sınıfı fırkateynlerin üretim çalışmaları başlatılmıştır. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı ve Savunma Sanayii Başkanlığı iş birliğiyle yürütülen MİLGEM Projesi, sadece milli olarak savaş gemisi inşasını değil aynı zamanda silah ve savaş yönetim sistemi olmak üzere teknik donanımları da içermektedir. Türk Deniz Kuvvetleri, dünya çapındaki teknolojik gelişmeleri inceleyerek NATO içindeki teknoloji geliştirme faaliyetlerinde aktif yer almakta, teknolojik ve askerî açıdan kritik sistemlerde millilik gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır (MSÜ, 2023).

Türk Deniz Kuvvetlerinin dünyadaki prestijini arttıran en önemli milli atılımlarından biri Çok Maksatlı Amfibi Hücum Gemisi Projesi’dir. 2016 yılında inşasına başlanan 10 Nisan 2023 tarihinde hizmete giren TCG ANADOLU, %70 yerlilik oranı ile Türk Savunma Sanayii’ndeki dışa bağımlılığın azaltılması noktasında en önemli başarılarından birini temsil etmektedir. (BBC, 2023). TCG ANADOLU’nun fiziksel tasarımı, İnsansız Hava Araçları (İHA)’nın harekâtına uygun olduğundan bu savaş gemisinde İHA’ların konuşlandırılması planlanmaktadır. Buna ek olarak yerli güdümlü mermi ve torpido projeleri, denizaltı projeleri, yardımcı gemi ve bot projelerinin de sürdürüldüğü Türk Deniz Kuvvetleri bünyesinde mevcut ve gelecekte ortaya çıkabilecek ihtiyaçların milli olanaklarla karşılanması hedeflenmektedir. Türkiye ayrıca milli imkânlarla geliştirilen savaş gemisi, savaş yönetim sistemleri ve silahlar kapsamında diğer devletlerle ikili ve çok taraflı anlaşmalar yaparak Türk tersanelerinde üretilen deniz araçlarının ihracatını gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda Aralık 2020 tarihinde Türkiye ve Ukrayna arasında Ukrayna’nın Donanma envanterine kazandırılmak üzere MİLGEM korvetinin üretimi için anlaşmaya varılmıştır (Öncel, 2021). Bu anlaşma sonucunda; Eylül 2021’de ilk Ukrayna Ada sınıfı korveti olan (F-211) Hetman Ivan Mazepa’nın kızağa konma töreni gerçekleşmiş, Ekim 2022’de denize indirilmiş ve Mart 2023’te ikinci sipariş olan korvetin inşa süreci başlatılmıştır (Mavi Vatan, 2023). 2018 yılında Türkiye ve Pakistan Savunma Bakanlığı arasında yine MİLGEM Projesi kapsamında 4 adet gemi siparişi alınmış bu gemilerin birincisi 2021’de, ikincisi ve üçüncüsü 2022 yılında denize indirilmiştir (Işık, 2022).

Cumhuriyetin ilk yıllarında kısıtlı mali olanaklar ve gemi sayısının azlığı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün vizyonuyla önceliklendirilmiş, daha sonra NATO’ya üye olunmasıyla birlikte donanma güçlenmeye başlamıştır. Ancak Türk Deniz Kuvvetleri’nin hareket kabiliyetinin artması, donanma alt yapısının güçlendirilmesi ve milli deniz araçlarının inşası ancak 21. yüzyılın başından itibaren mümkün olmuştur. Türk Deniz Kuvvetleri’nin güçlenmesi ve dış politikadaki etkisinin artması sadece donanmanın envanter bakımından güçlendirilmesi ve yerli ekipman kullanımıyla olmamış aynı zamanda Kuvvet bünyesinde gerçekleştirilen ulusal ve uluslararası harekâtların ve NATO kapsamında yürütülen faaliyetlerin etkisiyle gerçekleşmiştir. Çalışmanın izleyen başlığında Türk Deniz Kuvvetleri bünyesinde yürütülen uluslararası harekâtlar ve tatbikatlar ele alınmıştır.

3.2.2. Türk Deniz Kuvvetleri Tarafından Gerçekleştirilen Harekât ve Faaliyetler

Türk Deniz Kuvvetleri, çok boyutlu stratejik uygulamaları ile NATO ittifakından faydalanmakta, ikili anlaşmalar ile iş birlikleri geliştirmekte ve yerli teknoloji hamlesiyle donanma gücünü sadece savaş dönemlerinde değil barış dönemlerinde de kullanarak etkin bir dış politika aracı haline getirmektedir. Uluslararası harekâtlar ve davet

tatbikatları aracılığıyla dünya çapında Türk Donanması'nın gücünü gösteren faaliyetler, barış zamanında icra edildiğinden güç gösterme, varlık gösterme ve çatışmaya hazırlıklı olma kapsamında Türk Deniz Kuvvetleri'nin dış politikadaki etkisini arttırmaktadır. Öyle ki bir NATO üyesi olarak Türkiye, deniz kuvvetleri kapsamında hem ittifaka en fazla katkı sağlayan hem de uluslararası tatbikatlara ev sahipliği yapan sayılı ülkelerden biridir. Türk Deniz Kuvvetleri bünyesinde periyodik olarak yürütülen uluslararası harekâtlar ve davet tatbikatları, küresel çapta izlenmekte ve Türk donanma gücünün gelişmişliği, hareket yeteneği, teknolojik donanımı ile milli olanaklarının boyutunu ortaya koymaktadır. Bu kapsamında Türk Deniz Kuvvetleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikadaki gücünü arttıran en önemli ulusal güç araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Deniz Kuvvetleri tarafından yürütülen uluslararası harekât ve davet tatbikatları aşağıda sıralanmıştır (T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2023d):

- Türk Deniz Kuvvetleri'nin açık denizlerde harekât yeteneğine sahip olma hedefiyle oluşturduğu ve 21. yüzyıl Türk deniz stratejisinin somut bir çıktısını oluşturan Türk Deniz Görev Grubu, sancak/varlık gösterme amacıyla 2019 yılından itibaren Akdeniz Kalkanı Harekâtına ve NATO Deniz Muhafızı Harekâtına destek olmak ve Orta Akdeniz'de sancak/varlık göstermek amacıyla belli aralıklarla görev icra etmektedir.
- Türk Deniz Kuvvetleri Birleşik Görev Kuvveti kapsamında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından alınan kararlara istinaden Aden Körfezi'nde 2009 yılından itibaren uygun periyotlarla bulunarak deniz haydutluğuyla mücadelede katkı sunmaktadır. Ticari gemilerin güvenliğini sağlamak ve küresel barışa katkı sunmak amacıyla yürütülen faaliyete Türk Deniz Kuvvetleri Arap Denizi, Aden Körfezi, Hint Okyanusu ve bölge denizlerinde bir Fırkateyn ile katkıda bulunmaktadır.
- Türk Deniz Kuvvetleri, NATO Daimî Görev Gruplarına Fırkateyn, personel ve farklı donanma araçlarıyla destek sunmaktadır. Türkiye, NATO üyesi ülkeler arasında hem katkı süresi hem de platform miktarı açısından ittifak deniz gücüne en fazla katkı sağlayan ülkedir.
- Karadeniz'de deniz güvenliğini sağlamak ve yasadışı faaliyetleri engellemek amacıyla Türkiye'nin önderliğinde "Karadeniz Uyumu Harekâtı" 2004 yılında başlatılmıştır. Bu kapsamda keşif/karakol görevleri icra edilmekte ve Rusya, Ukrayna, Romanya gibi Karadeniz'e kıyısı bulunan ülkelerle birlikte çalışabilirliğe katkı sunulmaktadır.
- Türkiye'nin Akdeniz'deki hak ve çıkarlarını korumak, bölge güvenliğini sağlamak amacıyla 2006 yılında "Akdeniz Kalkanı Harekâtı" başlatılmıştır. Akdeniz'de bölge ve bölge dışı aktör faaliyetlerinin artmasıyla birlikte bu harekâtın kapsamı da genişletilmiştir.
- Akdeniz'de deniz güvenliği kapasitesini geliştirme, durumsal farkındalık ve terörle mücadele kapsamında NATO tarafından Deniz Muhafızı Harekâtı icra edilmektedir. Akdeniz'de emniyetli bir deniz ortamının sağlanması amacıyla yürütülen bu harekâta Türk Deniz Kuvvetleri, NATO üyeleri arasında en fazla katkı sunan ülkedir. Bu nedenle Deniz Muhafızı Harekâtı'nın bir parçası olan Odak Harekâtı'nın 2021 Nisan-Mayıs Dönem Komutası Türkiye tarafından üstlenilmiştir.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin kararları gereğince Doğu Akdeniz'de kaçakçılığın önlenmesi, güvenliğin sağlanmasına yönelik "UNIFIL Deniz Harekâtı" yürütülmektedir. Türk Deniz Kuvvetleri de bu harekât kapsamında Doğu Akdeniz'de sancak/varlık göstermekte ve denetim faaliyetleri yürütmektedir.
- Türk Deniz Kuvvetleri, Afganistan Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti kapsamında 2015 yılından itibaren farklı teçhizat ve personel ile görev icra etmektedir.
- Türk Deniz Güvenliği Mükemmeliyet Merkezi Komutanlığı, 2012 yılından itibaren çevre denizlerde güvenliğin sağlanabilmesi amacıyla çok boyutlu çalışmalar yürütmektedir. 2020 yılında NATO'ya akredite olan Komutanlık, uluslararası askerî kuruluş statüsünü elde etmiştir. Deniz güvenliğinin sağlanması çok uluslu iş birlikleri gerektirdiğinden Türk Deniz Kuvvetleri, faaliyetlerinde iş birliği, birlikte çalışma kabiliyeti ve çok uluslu çözüm anlayışını benimsemektedir.
- 2021 Nusret Mayıs Harbi Davet Tatbikatı, NATO ve müttefik ülkelerin birlikte çalışabilirliğini arttırmak ve gerçek koşullara yakın bir ortamda eğitim vermek amacıyla Türkiye'nin ev sahipliğinde Kuzey Ege'de gerçekleştirilmiştir.
- Doğu Akdeniz 2021 Davet Tatbikatı, Türk Deniz Kuvvetleri tarafından Doğu Akdeniz'de NATO ve dost ülkelerin deniz kuvvetleri arasındaki koordinasyonu arttırmak amacıyla düzenlenmiştir. Deniz harbine yönelik

uygulamalar, kriz müdahalesi ve birlikte çalışma yeteneğinin artırılmasına yönelik bu tatbikat, kuvvetin sürekli gelişen ve harbe hazır niteliğini pekiştirmektedir.

- Kurtaran-2021 ve 2023 Tatbikatı, denizaltı arama kurtarma faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik Deniz Kuvvetleri Komutanlığı tarafından müttefik ülkelerin de katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Türk Deniz Kuvvetleri, yukarıda özetlenen modernizasyon projeleri, uluslararası faaliyetler ve davet tatbikatları ile kuvvet yeteneğini geliştirmeye, açık denizlerde varlık göstermeye odaklanmıştır. Türk Deniz Kuvvetleri'nin en önemli güç kaynağını oluşturan Türk Donanması, teknolojik ve modern deniz araçlarıyla güçlendirilmektedir. Donanma gücü kapsamında 139 adet deniz aracı, 18 adet uçak, 43 adet helikopter, 15 adet insansız hava aracının Türk Donanmasına hizmet ettiği görülmektedir (T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2023e). Türkiye, deniz kuvvetleri aracılığıyla uluslararası faaliyetlere, harekâtlara, tatbikatlara katılarak küresel görünürliğini arttırmakta ve donanma gücünü varlık gösterme yoluyla ortaya koymaktadır. Barış döneminde donanma gücünün kullanılarak siyasi sonuçlar elde edilmesi olarak tanımlayabileceğimiz donanma diplomasisi, bir taraftan sert güç unsuruyken diğer taraftan önemli bir yumuşak güç unsurudur. Deniz kuvvetlerinin barışı koruma operasyonlarına katılması, insani yardım ve acil müdahale durumlarında rol oynaması da yine yumuşak güç kapsamında değerlendirilebilecektir. Türk Deniz Kuvvetleri ise denizlerin Türkiye Cumhuriyeti için kritik öneminin farkında olarak bu alanlarda gelişmiş hareket yeteneğine sahip, ulusal çıkarları gözetken, güçlü bir donanma inşa etmektedir. Sadece ulusal sularda değil uluslararası sularda da varlık gösteren Türk Deniz Kuvvetleri, 21. yüzyılda açık deniz stratejisi ile milli çıkarların gerçekleştirilmesine hizmet etmektedir.

3.2.3. Türk Deniz Kuvvetleri'nde Yaşanan Gelişime Dair Uluslararası Değerlendirmeler

Türkiye, yaklaşık 8.350 km kıyı uzunluğu, Asya ve Avrupa kıtasında bulunan toprakları, Karadeniz'i dünyaya bağlayan güzergahta olması, zengin kültürel ve tarihi mirası ile jeostratejik önemi yüksek, dış politikası çok boyutlu faktörler tarafından belirlenen bir devlettir. Üç tarafı denizlerle çevrili olması, stratejik açıdan rekabet ve çatışmaların yaşandığı bir coğrafi konumda bulunması, Türkiye'yi kurulduğu günden bugüne denizlerde güç elde etmeye yöneltmiştir. Ancak ekonomik ve teknolojik imkânların yeterince gelişmemesi denizlerde istenilen seviyeye ulaşılmasını da geciktirmiştir. 1990'larında başlayan ve 21. yüzyılda hızla devam eden Türk deniz gücündeki yükseliş, ülke dış politikasını da olumlu yönde etkilerken ülke savunma sanayisindeki ilerlemeler, denizlerde milli ve yerli olanaklarla var olmayı da mümkün kılmıştır. Türk Deniz Kuvvetleri, milli olanaklarla güçlendirilen donanma alt yapısı ve NATO standartlarında oluşturulan kuvvet yapılanması ile güçlü bir deniz gücü olma yolunda ilerlemektedir. Küresel ölçekte bir deniz gücü erişimi için ise gerçekleştirilen modernizasyon projeleri ve izlenen stratejiler aracılığıyla açık deniz harekât yeteneklerini geliştirmeye devam etmektedir. Denizlerde bağımsız biçimde var olmak için yerli teknolojik imkânlarla savaş gemisi üreten Türkiye, dünya çapında savaş gemisi ihraç eden sayılı ülkeler arasındadır. Bu kapsamdaki ilerlemeler, geliştirilen teknolojik imkânlar ve gerçekleştirilen ihracat anlaşmaları, Türkiye'ye askerî ve ekonomik açıdan avantaj sağlarken ülke dış politikasını da daha bağımsız ve etkili bir görünüme kavuşturmaktadır.

İsrail Hayfa Üniversitesi Siyasi ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (HMS) tarafından yayımlanan denizciliğe dair yıllık analiz raporunda; Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de en büyük donanma gücüne sahip ülke olduğu vurgulanmıştır. Bu raporda Türkiye'nin ortalama yirmi yıldır uyguladığı deniz stratejisinin başarılı sonuçlar ortaya çıkardığı ve İsrail'in bu yükselen Türk deniz gücü karşısında ihtiyatlı olması gerektiği belirtilmiştir (Israel Maritime Policy and Strategy Research Center, 2021). Yine HMS tarafından yayınlanan 2022/2023 Denizcilik Stratejileri Değerlendirme Raporu'nda "Denizcilik Alanında Küresel Gelişmeler" başlıklı bölümde Türk Deniz Kuvvetleri'ne ayrı bir başlık açılmıştır. Bu başlık altında Türk Donanması'nın dünyada 11. sırada yer aldığı, Türkiye'nin deniz gücünü arttırmak amacıyla farklı kaynaklara yatırım yaparak kendi gemilerini üretmeye başladığı ifade edilmiştir (HMS, 2023, s. 15). Bu rapor kapsamında Türk Donanması'nın İngiliz ve Fransız Donanmalarına benzer biçimde büyümeyi hedeflediği ve bir taraftan NATO'nun bir parçası olarak görev yaparken diğer taraftan Doğu Akdeniz ve Karadeniz'deki deniz çıkarlarını korumak için bağımsız hareket ettiğinin de altı çizilmiştir.

Donanma gücünün geliştirilmesi maddi imkânlarla gerçekleştiğinden o devletin ekonomik büyüklüğünü de göstermektedir. Dolayısıyla bu güç, diğerleri üzerinde hem askerî hem ekonomik açıdan caydırıcı etki yaratabilmekte, etkili bir dış politika aracı olarak kullanılabilir. 2000'li yılların başlarında Akdeniz'de hidrokarbon kaynaklarının keşfedilmesi sonucu bu bölge kıyıdaş ve kıyıdaş olmayan devletlerin ilgi odağı haline gelmiş, Türkiye ise Akdeniz'deki ülke menfaatlerini sahip olduğu bağımsız deniz gücüyle koruyacağını tüm

dünyaya duyurmuştur. Bu kapsamda Türkiye, 1 Nisan 2006 tarihinde kendi inisiyatifiyle Akdeniz Kalkanı Harekâtı' nı başlatmış, Bu Harekât, Türk Deniz Kuvvetleri'nin küresel gelişmelere hızla uyumu ve dünyada doğrudan enerji güvenliğine yönelik gerçekleştirilen ilk deniz güvenlik harekâtı olması yönüyle küresel çapta yankı uyandırmıştır (Özgen, 2013, s.111).

Türkiye'nin denizlerdeki yetki alanlarını ifade eden ve ilk kez 2006 yılında kullanılmaya başlanan "Mavi Vatan" kavramı; askerler, akademisyenler, ilgili uzmanlar tarafından ülke deniz sınırlarını tanımlayan sembolik bir kavram olarak kullanılırken zamanla Türk Deniz Kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen tatbikatlara bu ismin verilmesi ve kavramın ulusal çıkarların olduğu tüm deniz alanlarını temsil etmesi, milli olanaklarla denizlerde daha bağımsız biçimde var olmayı içerecek biçimde kullanılması ile bir doktrin haline gelmiştir. Mavi Vatan Doktrini, bir taraftan Türkiye'nin kapsamlı biçimde denizcileşmesine katkı sunarken diğer taraftan TDP'de daha kararlı ve bağımsız bir söylemin oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Merz çalışmasında; Mavi Vatan Doktrini'nin Ege, Karadeniz ve Akdeniz dâhil olmak üzere çevre denizlerdeki hâkimiyetin güvence altına alınmasında Türkiye'ye daha kararlı bir duruş kazandırdığını, bu doktrinin kendine güvenen yeni TDP'yle uyumlu olduğunu vurgulamıştır (Merz, 2020, s. 3). Tanchum (2020, s. 42-43) ise, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte Türkiye'nin artan deniz gücü kapasitesi ve ileri üslerin artırılmasına dayanan seferi yeteneklerinin, yeni stratejik tercihin mantıksal bir sonucu olduğunu ve jeopolitik açıdan yaklaşık son çeyrek yüzyılda elde edilen savunma endüstrisi gelişmeleri ile Türkiye'nin stratejik yöneliminin paralel biçimde ilerlediğini belirtmiştir.

Gingeras (2019) çalışmasında, Türk donanmasının yerli unsurlarla modernleştirilmesine yönelik gerçekleştirilen projelerin, yerli savunma sanayisine yönelik kararlılığın tamamlayıcısı olduğunu ve Türk Deniz Kuvvetleri tarafından 2015 yılında yayımlanan strateji beyanında TDP hedeflerinin istikrar, iş birliği ve kıta odaklı bir projeksiyona dayandığını belirtmiştir. Bu kapsamda Türk Deniz Kuvvetleri'ndeki millileşme ve modernleşme çalışmalarının ülke dış politikasının daha bağımsız ve etkili bir görünüme kavuşmasını sağlayan kritik faktörlerden birini oluşturduğunun altı çizilmiştir. Jenkins (2008, s.2) Türkiye'nin MİLGEM Projesi'ne ait ilk savaş gemisinin denize indirilmesini konu alan çalışmasında, Türk Donanması'nın geleneksel olarak gemilerini ya ikinci el olarak özellikle ABD'den satın aldığını ya da yabancı tersanelerde yaptırdığını ancak savunma ihtiyacını diğer ülkelerden temin ederken sık sık sorunlarla karşı karşıya kaldığını ifade etmiştir. Bu sorunun ortadan kaldırılması amacı taşıyan MİLGEM Projesi'nin Türk Silahlı Kuvvetleri ihtiyaçlarının mümkün olan en yüksek oranda yurt içinden karşılanabilmesi amacıyla yerli savunma sanayinin geliştirilmesine yönelik daha geniş bir stratejinin de bir parçasını oluşturduğunu savunmuştur. Türkiye'nin artan deniz gücü, modern deniz kuvvetleri ve büyüyen yerli savunma sanayisi, ülke dış politikasında önemli bir stratejik avantaj sağlamaktadır.

Farley (2019), Türk Donanması'nı konu alan çalışmasında TCG ANADOLU'nun Türk Deniz Kuvvetleri'ne Karadeniz ve Doğu Akdeniz'de benzeri görülmemiş bir amfibi saldırı yeteneği sunacağını ifade etmiştir. Mitch (2017) Türk Deniz Kuvvetleri'deki en önemli gelişmeleri ve 2010-2030 yılları arasındaki gemi inşa planlarını konu alan çalışmasında; Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de en güçlü donanmaya sahip ülke olduğunu ileri sürmüştür. Türk Donanması, Yunanistan, Mısır ve İsrail gibi bölgede önemli deniz filosuna sahip diğer tüm donanmalardan daha fazla fırkateyn, denizaltı ve diğer deniz araçlarına sahiptir. Türk Donanması'nda yaşanan bu yükseliş, Türkiye'nin üyesi olduğu NATO içinde de ayrı bir ayrıcalık kazanmasını, daha prestijli bir ortak olmasını ve diğer üye devletlere bu alanda rehberlik edecek konuma gelmesini sağlamıştır. Bu kapsamdaki en etkili örnek ise Türk Deniz Güvenliği Mükemmeliyet Merkezi Komutanlığı'dır. NATO'nun "Akıllı Savunma" girişimi kapsamında Türk Deniz Kuvvetleri tarafından 2012 yılında Deniz Güvenliği Mükemmeliyet Merkezi kurulmuş ve bu Merkez, 8 Haziran 2020 tarihinde NATO'ya akredite olan 26. Mükemmeliyet Merkezi olarak uluslararası askeri organizasyon statüsü elde etmiştir (NATO MARSEC COE, 2023). Türkiye'nin NATO'ya akredite olan Deniz Güvenliği Mükemmeliyet Merkezi Komutanlığı, Türk Deniz Kuvvetleri'nin İttifaka üye ülkelere deniz gücü kapsamında liderlik edecek donanım ve nitelikte olduğunun da tescillenmesi yönüyle önem taşımaktadır.

Türk Deniz Kuvvetleri'nde gerçekleştirilen modernizasyon ve millilik çalışmaları, Türkiye'nin savunma sanayisine bağımsızlık sağlarken TDP'de kendine güvenen ve kararlı politikalar izlemesine de imkân vermektedir. Güçlenen donanma gücüyle Türkiye, denizlerde ekonomik ve askerî açıdan ulusal hak ve çıkarlarını kendi olanaklarıyla elde edebilen, açık deniz hareket kabiliyetiyle uluslararası sularda varlık gösteren, küresel gelişmelerle uyumlu biçimde politikalar izleyen bir deniz ülkesidir. Uluslararası akademik çalışmalarda sıkça yükselen deniz gücü olarak anılan Türkiye için Deniz Kuvvetleri, TDP'nin genişleyen ve işbirlikçi alanlarına katkıda bulunan sert ve yumuşak nitelikteki unsurları içeren bir dış politika aracıdır (Vreÿ & Blaine, 2023, s. 2).

Sonuç olarak Türk Deniz Kuvvetleri, daha iddialı bir dış politikayı destekleyecek şekilde güçlenmeye devam etmektedir.

4. SONUÇ

Türkiye gibi üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkenin ulusal hak ve menfaatlerini denizlerden ayrı ele almak mümkün olmamakla birlikte bu deniz alanlarında güç elde etmek tercihten çok bir zorunluluktur. Genel olarak deniz kuvvetleri, bir taraftan savaş zamanında denizlerden gelebilecek her türlü tehdit ve riskleri bertaraf ederek güvenliği sağlarken diğer taraftan barış zamanında varlık/sancak gösterme, güç gösterme yoluyla dış politik hedeflere hizmet etmektedir. Dolayısıyla deniz kuvvetleri hem bir sert güç hem de bir yumuşak güç unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu güç unsurundan olabildiğince üst düzeyde faydalanmak ise içinde bulunduğumuz yüzyılda kritik önem arz etmektedir. Bu kapsamda Türk Deniz Kuvvetleri, kuvvet bünyesinde gerçekleştirdiği modernizasyon faaliyetleri, uluslararası görev icraları, davet tatbikatları ve uluslararası akredite olmuş kuruluşları ile 21. yüzyılda yönünü açık denizlere dönmüş, modern ve etkin ulusal güç araçlarından birini temsil etmektedir. Buna ek olarak küresel gelişmeler neticesinde denizlerin artan önemi Türk Deniz Kuvvetleri'ni donanma envanteri açısından da güçlendirmeye yöneltmiş bu kapsamda donanma altyapısını oluşturan araçların sayısından çok niteliği dikkate alınmıştır. Türk donanma gücü daha teknolojik, daha milli, daha yetenekli ve daha stratejik unsurlarla donatılmış, Cumhuriyetin 100. yılında daha modern bir Türk Deniz Kuvvetleri ortaya çıkmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında Türk Deniz Kuvvetleri etkilenenen çok olayları etkileyen, politikalara yön veren gelişmiş bir kuvvet yapısına dönüşmüştür. Bu çalışma, Türk Deniz Kuvvetleri'nin 1997'de yayınladığı ve özellikle 2000'li yılların başından itibaren hız kazanan "Açık Denizlere Doğru" stratejisi kapsamında gerçekleştirdiği modernizasyon faaliyetleri, uluslararası harekât, tatbikat ve uygulamalar ile ülke dış politikasında daha etkin rol oynadığını savunmaktadır. Barış zamanında gerçekleştirilen uluslararası harekâtlar, davet tatbikatları ve insani yardım faaliyetleri bu durumu kanıtlar niteliktedir. Özellikle son on yılda Türk savunma sanayisinde yaşanan gelişmeler, donanma bünyesindeki envanterlerin millilik oranını arttırmış, insansız savaş araçlarının yerli olarak üretilmesi Türkiye'nin savunma ve güvenlik kapsamında dışa bağımlılığını azaltmıştır. NATO üyesi bir ülke olarak Türkiye, ittifak deniz gücüne yüksek oranda katkı sağlamakta ve denizlere dair sahip olduğu tecrübesini tatbikatlar yoluyla müttefik ülkelerle paylaşmaktadır.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında yok denecek kadar az ve yıpranmış gemilere sahip olan Türk Donanması, 100 yıl sonra milli olanaklarla savaş gemisi ihraç eden bir ülke konumuna gelmiştir. Karasal doğal kaynakların hızla azalması, iklim değişikliğinin etkileri ve lojistik faaliyetlerde denizlerin sağladığı avantaj dikkate alındığında yakın zamanda çatışma ve rekabetin çoğunlukla denizlerde gerçekleşeceği öngörülmektedir. Bu nedenle denizlerde hâkimiyet sağlamak ve güç elde etmek son derece önemlidir. Türk Deniz Kuvvetleri söz konusu bu dinamikleri göz önünde bulundurarak açık denizlerde uzun süreli hareket kabiliyetine sahip ve gelişmiş teknolojiyle donatılmış bir donanma gücü inşa etmektedir. Buna ek olarak tüm bu gelişmelerin yerli imkânlarla gerçekleştirilmesi ise TDP'de daha bağımsız bir anlayış ve daha etkili uygulamalar ile başarılı sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır.

YAZARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazar, çalışmanın tümüne tek başına katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

Altunışık, M. B. (2022). The trajectory of a modified middle power: An attempt to make sense of Turkey's foreign policy in its centennial. *Turkish Studies*, <https://doi.org/10.1080/14683849.2022.2141624>

Athanassopoulou, E. (1997). Blessing in disguise? The Imia Crisis and Turkish-Greek relations. *Mediterranean Politics*, 2(3), 76-101.

Atmaca, A. Ö. ve Torun, Z. (2022). Geopolitical visions in Turkish foreign policy. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 24(1), 114-137. <https://doi.org/10.1080/19448953.2021.199218>

- BBC. (2023). *TCG Anadolu: Türkiye'nin en büyük askeri gemisinin özellikleri neler.* <https://www.bbc.com/turkce/articles/clw18g3199ro> adresinden 1 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Calabrese, J. (1998). Turkey and Iran: limits of a stable relationship. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 25(1), 75-94.
- Currey, H. (1910). *Sea-wolves of the Mediterranean: the grand period of the moslem corsairs.* Cornell University Library.
- Çalış, Ş. (2001). Turkey's Balkan policy in the early 1990s. *Turkish Studies*, 2(1), 135-46.
- Çiftci, S. (2023). Military might: A domestic economy explanation of Turkish foreign policy. *Turkish Studies*, <https://doi.org/10.1080/14683849.2023.2196020>
- Çuhadar, Ç. E., Kaarbo, J., Kesgin, B. & Özkeçeci, B. (2021). Turkish leaders and their foreign policy decision-making style: A comparative and multi-methodperspective. *Turkish Studies*, 22(1), 1-27. <https://doi.org/10.1080/14683849.2020.1724511>
- Dal, D. (2018). The Ottoman Naval Academy and the development of naval training in the Reign of Sultan Abdülaziz (1861–1876). *The Mariner's Mirror*, 104(3), 279–301.
- Doğar, M. (2022). The place of Italy in Turkish foreign policy in the 1930s. *Middle Eastern Studies*, 58(1), 48-69. <https://doi.org/10.1080/00263206.2021.1955353>
- Eker, K. ve Bahtiyar, G. (2019). Atatürk döneminde donanma oluşturma sürecinin finansmanı. *Mavi Vatan'dan Açık Denizlere Dergisi*, 1(3), 16-23.
- Farley, R. (2019). *Will Turkey really get an aircraft carrier armed with F-35s?*. The National Interest, <https://nationalinterest.org/print/blog/buzz/will-turkey-really-get-aircraft-carrier-armed-f-35s-45172> adresinden 05 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Gingeras, R. (2019). *The Turkish Navy in an era of great power competition.* <https://warontherocks.com/2019/04/the-turkish-navy-in-an-era-of-great-power-competition/> adresinden 03 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Güder, S. ve Mercan, M. H. (2012). 2000 Sonrası Türk dış politikasının temel parametreleri ve Orta Doğu politikası. *İnsan ve Toplum*, 2(3), 57-92.
- Güvenç, S. ve Barlas, D. (2003). Atatürk's navy: determinants of Turkish naval policy 1923-38. *The Journal of Strategic Studies*, 26(1), 1-35.
- HMS. (2023). *Maritime strategic evaluation for Israel 2022-23.* https://drive.google.com/file/d/1bQxWJm4crkv4BnknboiGAA3NcVR_D4au/view adresinden 03 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Hunter, S. (2001). Turkey, Central Asia, and the Caucasus: Ten years after independence. *Southeast European and Black Sea Studies*, 1(2), 1-16.
- Israel Maritime Policy and Strategy Research Center. (2021), *Maritime Strategic Evaluation for Israel 2020/21.* <https://drive.google.com/file/d/1GPopf811kPg2TdmfkaiThqRhMxAXpmGc/view> adresinden 24 Ağustos 2023 tarihinde alınmıştır.

- İşık, Y. E. (2022). *Türkiye'nin en büyük savunma ihracatı projesinde 3. gemi denize indiriliyor.* <https://www.defenceturk.net/turkiyenin-en-buyuk-savunma-ihracati-projesinde-3-gemi-denize-indiriliyor> adresinden 02 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- İpek, V. ve Biltekin, G. (2013). Turkey's foreign policy implementation in sub-Saharan Africa: A post-international approach. *New Perspectives on Turkey*, 49, 121-156. <https://doi.org/10.1017/S0896634600002065>
- Jenkins, G. (2008). Turkey's first MİLGEM warship launched in Istanbul. *Eurasia Daily Monitor*, 5(186).
- Kassimeris, C. (2010). Turkey's foreign policy options: Europe, the USA or Central Asia? *Contemporary Politics*, 16(3), 321-336.
- Korkut, E. Ata Nutku Gemi Model Deney Laboratuvarı ve Prof. Dr. A. Yücel Odabaşı. *Gemi ve Teknolojisi*, 183, 46-49.
- Kubicek, P. (2022). Contrasting theoretical approaches to Turkish foreign policy. *Turkish Studies*, 23(5), 645-658. <https://doi.org/10.1080/14683849.2022.2107340>
- Kulaç, H. (2006). *Türk dış politikasında Deniz Kuvvetlerinin rolü 1939-1960* [Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Mavi Vatan (2023). *Ukrayna ada sınıfı korvetleri.* <https://mavivatan.net/ukrayna-ada-sinifi-korvetleri/> adresinden 03 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Merz, F. (2020). Tumult im östlichen mittelmeerraum. CSS Analysen zur Sicherheitspolitik, Center for Security Studies, ETH Zürich, 275, 1-4.
- Metel R. (1966). *Atatürk ve Donanma*, Deniz Basımevi.
- Mitch, D. (2017). *Turkish Navy modernization and shipbuilding plans through 2030.* Naval Analyses, <https://www.navalanalyses.com/2017/09/turkish-navy-modernization-and.html> adresinden 03 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- MSÜ. (2023). *Milli olarak dizayn ve inşa edilen ilk Türk korveti MİLGEM projesi.* https://dho.msu.edu.tr/sayfalar/00_Anasayfa/numpages/page0003.html adresinden 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- NATO MARSEC COE. (2023). *MARSEC COE history.* <https://www.marseccoe.org/history/> adresinden 4 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Oğuzlu, T. (2004). The impact of 'democratization in the context of the EU accession process' on Turkish Foreign Policy. *Mediterranean Politics*, 9(1), 94-113.
- Oğuzlu, T. (2008). Middle Easternization of Turkey's Foreign Policy: Does Turkey dissociate from the West?. *Turkish Studies*, 9(1), 3-20.
- Öncel, R. (2021). Türkiye'nin savunma sanayii ihracatı. *Kriter*, 6(60).
- Öniş, Z. (2003). Domestic politics, international norms and challenges to the state: Turkey-EU relations in the post-Helsinki Era. *Turkish Studies*, 4(1), 9-34.
- Özcan, M., Köse, T., Karakoç E. (2015). Assessments of Turkish foreign policy in the Middle East during the Arab Uprisings. *Turkish Studies*, 16(2), 195-218. <http://dx.doi.org/10.1080/14683849.2015.1045885>

- Özerdem, A. (2016). İnsaniyetçilik ve Türk Dış Politikası. *Uluslararası İlişkiler*, 13(52), 129-149.
- Özgen, C. (2013). Doğu Akdeniz’de enerji güvenliğine yönelik bir girişim: Akdeniz Kalkanı Harekâtı. *Akademik Orta Doğu*, 8(1), 101-114.
- Özgen, C. (2017). Türk Deniz Kuvvetleri Stratejisi’nde dönüşüm ve bir uygulama örneği olarak Türk Deniz Görev Grubu. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(12), 167-182.
- Özgen, C. (2018). Türk Deniz Kuvvetleri Açısından Uçak Gemisi Tedarikinin İncelenmesi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 17(2), 21-59.
- Palaz, D. U. ve Kovancı, A. (2008). Türk Deniz Kuvvetleri denizaltılarının seçiminin AHP ile değerlendirilmesi. *Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi*, 3(3), 53-60.
- Sertel, S. (2022). Kıbrıs barış harekâtı öncesinde Türk donanma filosunun modernleştirilmesi (1968-1974). *Belgi Dergisi*, 23(1), 253-279.
- Şahin, K. (2020). Türk Deniz Kuvvetleri ve uluslararası ilişkiler disiplini. *Mavi Vatan’dan Açık Denizlere Dergisi*, 2(5), 42-47.
- T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı. (2023a). *Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Tarihçesi*. <https://www.dzkk.tsk.tr/ArsivAskeriTarih/icerik/deniz-kuvvetleri-komutanligi-tarihcesi> adresinden 17 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı. (2023b). *İlke ve öncelikler*. <https://www.dzkk.tsk.tr/Arge/icerik/ilke-ve-oncelikler> adresinden 19 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı. (2023c). *Modernizasyon*. <https://www.dzkk.tsk.tr/Arge/icerik/firkateyn-muhrip-projeleri> adresinden 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı. (2023d). *Uluslararası faaliyetler*. <https://www.dzkk.tsk.tr/Harekat/icerik/turk-deniz-gorev-grubu> adresinden 1 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı. (2023e). *Platformlar*. <https://www.dzkk.tsk.tr/Destek/icerik/yavuz-sinifi> adresinden 3 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tanchum, M. (2020). The logic beyond lausanne: a geopolitical perspective on the congruence between Turkey’s new hard power and its strategic reorientation. *Insight Turkey*, 22(3), 41-54.
- Taş, H. (2022). Erdoğan and the Muslim Brotherhood: an outside-inapproach to Turkish foreign policy in the Middle East. *Turkish Studies*, 23(5), 722-742. <https://doi.org/10.1080/14683849.2022.2085096>
- Terpan, F. (2009). La Turquie et la politique étrangère et de sécurité commune de l'Union européenne. *Politique européenne*, 29, 83-102. <https://doi.org/10.3917/poeu.029.0083>
- Terzi, Ö. (2005). Europeanisation of foreign policy and candidate countries: a comparative study of Greek and Turkish cases. *Politique Européenne*, 17, 113-136. <https://doi.org/10.3917/poeu.017.0113>
- Toktaş V. (2007). *Deniz Kuvvetleri Komutanlığı’nın toplam kalite yönetimine geçiş sürecinde eğitim modelinin oluşturulmasına yönelik bir çalışma*. [Yüksek Lisans Tezi]. Çaç Üniversitesi.

- Uyaniker, F. (2021). Türk Deniz Kuvvetleri'nde bir tören geleneğinin başlaması: Barbaros Günü'nden Deniz Kuvvetleri Günü'ne. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45, 185-198.
- Üçer, E. (2006). Turkey's accession to the European Union. *Futures*, 38, 197-211.
- Vreÿ, F. ve Blaine, M. (2023) Exploring the maritime nexus in Turkey's African Agenda, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/19448953.2023.2236513>
- Yaman, M. S. (2019). *Türk Kurtuluş Savaşı'nda T.B.M.M. 'ye bağlı deniz kuvvetleri teşkilatının kuruluşu*. [Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.